

УДК 616-036-056.26

ПРИЧИНИ ТА НОЗОЛОГІЧНА СТРУКТУРА ПЕРВИННОЇ ІНВАЛІДНОСТІ НАСЕЛЕННЯ М. УЖГОРОД ВІКОМ ВІД 18 ДО 24 РОКІВ У ДИНАМІЦІ ЗА 1998 - 2002 РОКИ

Фера О.В., Палко А.І., Венгер Е.Ю.

Ужгородський національний університет, кафедра соціальної медицини, гігієни з курсом історії медицини, м. Ужгород

Ключові слова: медико-демографічна характеристика, донозологічні стани, нозологічна структура, показники первинної інвалідності, гігієнічна діагностика.

Вступ. Інвалідність належить до основних інтегрованих показників які поряд з показниками фізичного розвитку людини, народжуваності, смертності, та середньої тривалості життя характеризують стан здоров'я населення. Гігієнічна діагностика стану здоров'я корінного населення ендемічного регіону повинна проводитися на основі вивчення пріоритетних медико-географічних характеристик дорослих та дітей, поглибленого вивчення негативного компоненту здоров'я і визначення донозологічних станів за допомогою спрямованої медико – соціологічної методики, яка дозволяє на рівні передзахворювання оцінювати абіотичну дію факторів ризику [3-4]. Важливим критерієм при комплексній оцінці здоров'я різних груп населення є оцінка первинного виходу на інвалідність [3]. На основі ретроспективного статистичного аналізу первинної інвалідності населення України за останнє десятиріччя ХХ-го століття встановлено, як значне зростання так і зниження її показників [1,2]. Рівень первинної інвалідності усіх категорій населення у 2000р. (43,5 на 10000 населення) менший на 5, 6 % від аналогічного у 1991 р. (46,1) [3]. Складна медико – соціально природа багатокомпонентного комплексу чинників, що впливають на інвалідність, зумовили „омолодження” інвалідності в більшості областей України. Соціально-економічні та екологічні чинники останніх років прискорили зріст первинної інвалідності осіб молодого віку [3,4]. Питома вага виходу на інвалідність осіб молодого віку на Україні становить 25%. Первинна інвалідність усієї категорій населення на 47,8 % обумовлена інвалідизацією від загального захворювання, на 9,8% - інвалідністю військовослужбовців, на 8,1% - інвалідністю з дитинства, на 4,3% - інвалідністю від трудового каліцтва, та професійних захворювань, на 3,6% - інвалідністю внаслідок аварії на ЧАЕС [1].

В нозологічній структурі причин первинної інвалідності серед дорослого населення перше місце посідають хвороби системи кровообігу 32%, серед населення працездатного віку 21%; друге місце займають новоутворення відповідно 15,4, 15,3%, на третьому місці хвороби нервової системи та органів чуття – 11,2% усієї інвалідності у дорослого та 12,8% у працездатного населення [1].

Медико-соціальні експертні комісії (МСЕК) для статистичної звітності окремо не виділяють категорію населення віком 18 – 24 роки. **Мета роботи** - вивчити показники, нозологічну структуру і основні причини первинної інвалідності осіб молодого віку від 18 до 24 років в м. Ужгороді за 1998-2002 роки.

Матеріали і методи. В динаміці протягом 1998-2002 років проведено аналіз матеріалів медико-соціальної експертної комісії м. Ужгорода. Значення показників досліджень занесені в комп'ютерний банк даних та оброблено з використанням пакету статистичних програм Microsoft Excel. Вірогідність результатів забезпечено обсягом досліджень, правильною методикою визначення груп для досліджень. Припустима помилка вибірки становила 0,02.

Основні завдання дослідження:

- проаналізувати показники первинної інвалідності населення м. Ужгорода в динаміці за 1990 – 2002 рр.;
- проаналізувати показники первинної інвалідності молодих осіб віком від 18 до 24 років;
- виявити основні причини первинного виходу на інвалідність серед досліджуваного контингенту ;
- розкрити зміни в нозологічній структурі первинної інвалідності молодих осіб в динаміці останніх років;
- дати наукове обґрунтування створення системи медико-профілактичних заходів.

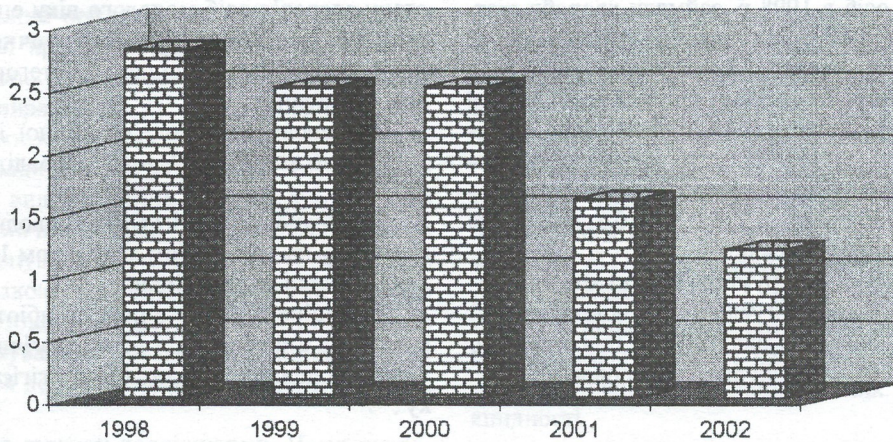

Рис. 1. Динаміка первинної інвалідності населення м. Ужгород віком від 18 до 24 років в динаміці за 1998-2002 рр.

Результати досліджень та їх обговорення. Одним з основних критеріїв комплексної оцінки здоров'я населення є оцінка показників первинного виходу на інвалідність. Статистичний аналіз стану первинної інвалідності населення м. Ужгорода за 1998-2002 рр. дав можливість виявити зміни її показників в динаміці. Рівень первинної інвалідності працездатного населення у 2001 р. 32,7 (на 10000 населення) менший на 12,2% від такого у 2000 р. (41,3), а в 2002 р. складає 37,2. Численність населення м. Ужгород віком 18-24 років за 1998-2002 рр. складала 7-9% дорослого і 9-10% працездатного населення. Кількість первинно визнаних інвалідами цієї вікової групи у 2001 р. становило 3% від численності первинно визнаних інвалідами працездатного віку, що у 3,5 разів менше ніж у 1998 р. (10,7%), а в 2002 р. виявлено збільшення на 1,5%. Результати проведеного статистичного аналізу свідчать, що рівень інвалідності дослідженої категорії населення у 1998, 2000, 2002 рр. складало 1,5 (на 10000 населення), а в 1999 і 2001 рр. цей показник незначно знизився відповідно 1,1 і 1,2 (рис. 1).

Результати дослідження свідчать про те, що основною причиною первинного виходу на інвалідність дорослого і працездатного населення Ужгороду за 1998-2002 рр. є загальне захворювання. Встановлено, що питома вага інвалідів від загального захворювання складає 83,2%, усіх первинно визнаних інвалідами у 2002 р., що у 1,5 разу більше їх кількості в 1998 р.

Серед первинно визнаних інвалідами віком 18-24 років загальне захворювання за 1998-2002 рр. була причиною первинної інвалідності тільки у 22%.

Негативні зміни відбулися за 5 останніх років в інвалідності з дитинства. Рівень інвалідності з дитинства для дорослого населення м. Ужгороду у 2002 р. перевищував рівень 1998 р. на 50%. Питома вага інвалідів з дитинства становить 14,1% усіх первинно визнаних інвалідами у 2002 р., тобто кожний чотирнадцятий інвалід – інвалід із дитинства.

Інвалідність із дитинства є основною причиною первинної інвалідності населення віком 18-24 років.

Загальна кількість первинно визнаних інвалідами цієї вікової групи у 2002 р. у 3 рази зменшилася порівняно з 1998 р., однак рівень інвалідності із дитинства на 21,5% перевищує такий у 90-х роках і складає 77,7% усіх первинно визнаних інвалідами цієї вікової групи.

Серед загальної кількості первинно визнаних інвалідів дорослого населення питома вага інвалідів із числа військовослужбовців найвища була у 1999 і 2000 роках (відповідно 3,5; 4,2%) і зменшилась у 2002 р. до 21,7%, а у 2001 і 2002 знизилася до нуля.

Інвалідність від трудового каліцтва або професійного захворювання за 1998-2002 рр. серед дорослого населення коливалася в межах 0,3-1,1%, а у молодих осіб трудове каліцтво або професійне захворювання не було причиною первинного виходу на інвалідність.

Первинна інвалідність у зв'язку з аварією на ЧАЕС дорівнювала у 1998 р. 0,1 на 10000 населення. Цей показник за останні 5 років був більш-менш стабільним. Серед первинно визнаних інвалідів віком 18-24 років інвалідів-чорнобильців не виявлено.

Виявлено, що нозологічна структура первинної інвалідності працездатного населення і населення віком 18-24 р. відрізняється. Протягом останніх п'яти років у структурі первинної інвалідності працездатного населення м. Ужгород перше місце посідали новоутворення, друге місце – хвороби системи кровообігу, третє місце – травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин і четверте місце – хвороби кістково-м'язової системи та сполучної тканини.

На основі результатів проведених досліджень нозологічної структури первинної інвалідності молодих осіб (18-24 р.) виявлено, що за 1998-2002 рр. перше місце посідають розлади психіки і поведінки. У 1998 р. ці захворювання склали 36,3%, 1999 і 2002 рр. спостерігається незначне зменшення (33-30%), у 2001 р. збільшення на 22%, а у 2002 р. складає 40%. Показники первинної інвалідності по цій патології (на 10000 населення) даної вікової групи в 1998 р., 2000 р. і 2002 р. становило 1,5, а у 1999 р. і 2002 р. складало відповідно 1,0 і 1,2.

Друге місце в структурі причин первинної інвалідності у молодих осіб в 1998 р. займали хвороби кістково-м'язової системи та системи сполучної тканини – 27,2%, у 1999 р. хвороби ендокринної системи – 33%, у 2000 р. хвороби системи кровообігу – 20%, у 2001 р. травми, отруєння та деяк інші наслідки дії зовнішніх причин – 22%, у 2002 р. новоутворення – 20%. Рівні первинної інвалідності від цих захворювань відповідно становлять 0,7, 0,3, 0,3, 0,3, 0,9, 0,2 на 10000 населення віком 18-24 років.

На третьому місці в структурі первинної інвалідності за 1998-2002 рр. чергувались відповідно новоутворення (1998), хвороби ока та його придаткового апарату (1999, 2000), хвороби системи кровообігу.

Висновки. При проведенні гігієнічної діагностики стану здоров'я осіб молодого віку ендемічного регіону необхідно проводити статистичний аналіз показників первинної інвалідності категорії населення віком 18-24 років.

Основною причиною первинної інвалідизації молодих осіб віком 18-24 років є інвалідність з дитинства.

Основною патологією, що приводить до первинного виходу на інвалідність осіб віком 18-24 років є розлади психіки та поведінки.

Для оцінки дії біотичних та абіотичних чинників ризику на стан здоров'я донозологічних станів необхідно проводити до нозологічну гігієнічну діагностику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вороненко Ю. В., Москаленко В. Ф. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я.-Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. - С. 157-160.
2. Коронев Н. М., Богмат Л. Ф., Толмачева С. Р. Структура инвалидности детей и лиц молодого возраста с хроническими соматическими заболеваниями. // Врачебное дело. - 2002.-№ 3-4. – С. 131-133.
3. Іпатов А. В., Сергієні О. В., Войтчак Т. Г. Первинна і загальна інвалідність населення України у 90-х роках // Здоров'я та суспільство.-К.: Здоров'я, 2001. - С. 12-16.
4. Фера О. В. Гігієнічна оцінка факторів ризику ендемічного регіону та основні причини первинної інвалідності корінного населення.//Довкілля та здоров'я .-2002. - № 4 (23)- С. 67-69.

SUMMARY

REASONS AND NOSOLOGICAL STRUCTURE OF PRIMARY INVALIDITY OF THE POPULATION OF UZHGOROD AGED 18-24 DURING 1998-2002.

Fera O.V., Palko A. I., Venher E. Ju.

There have been analyzed in dynamics the reasons and nosological structure of primary invalidity of the able-bodied population the people aged 18 – 24 years of Uzhgorod 1998-2002 years. The main reasons of primary invalidity of the young people aged 18-24 years have been revealed and determined, dynamics according to the nosological forms the main invalidising diseases have been presented.

Key words: medical-demography characterizing, nosological forms, primary invalidity, reasons for primary invalidity .hygienic diagnostic